

GÜVENİ YOK EDEN ZEHİRLİ DİL; YALAN (Bilginin doğruluğunu araştırmak)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

Yüce dinimiz İslam, toplum hayatının her alanını kuşatan, onu dünya ve ahiret saadetine ulaştıran mükemmel bir ahlak sistemi getirmiştir. Bu ahlak sistemi Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in (s.a.s) sünneti tarafından belirlenmiştir.

İslam dininin temel hedeflerinden biri de toplumda huzurun, barışın, kardeşliğin ve güvenin tesis edilmesidir. Toplum hayatında güvenin tesis edilmesi için de bireylerin uyması gereken kurallar vardır. Bunlardan biri de yalan konuşmaktır. Peygamber efendimiz, daha peygamber olmadan " emin" vasfıyla bilinip, doğruluğun müşahhas bir örneği olmuştur.

Dinimiz İslam'da doğruluğu benimsememizi emretmiş, yalan söylemekten sakındırmıştır. Nitekim Peygamber Efendimize (s.a.s.) “Hakkımızda en çok endişe ettiğiniz şey nedir?” diye sorulduğunda, Peygamber efendimiz dilini tutarak “Bu!” buyurmuştur. (Tirmizi, Zühd 61; İbn Mace, Fiten,12.) Böylece en çok dikkat edilmesi gereken organın dil olduğuna işaret etmiştir.

Yalan konuşmak münafıklık alametlerindendir

Verilen sözü yerine getirmek ve dürüst olmak Allah'ın emri, Müslümanlığın alameti, insanlığın gerekçesidir. Vaadinden cayan ve sözleri yalan olan kimse Allah'a asi olur, Müslümanlığına gölge düşürür, insanlığına ihanet etmiş olur ve münafıklar grubuna girer.

Söz ve davranışlarıyla ümmeti için “en güzel örnek” olan Sevgili Peygamberimiz, kendisi yalandan uzak durduğu gibi, müminlerinde yalan söylemesini yasaklamış, yanında birisi yalan söylese o kişinin hemen tövbe edip günahından arınmasını istemiştir. Çünkü Hz. Peygamber, yalan söyleyen kişinin münafıklığın dört alâmetinden birini taşıdığını haber vermektedir:

أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا أَوْثَمَنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ

İbnu Amr İbni'l-As (r.a.) anlatıyor: "Resulullah (s.a.v.) buyurdular ki:"Dört şey vardır; kimde bu dört şey bulunursa o kimse katıksız münafıktır. Kimde de bu dört şeyden (ahlaki zaafiyetten) biri bulunursa, onu terkedinceye kadar kendinde münafıklık niteliklerinden biri bulunmaktadır; Emanet edilince hıyanet eder, konuşunca yalan söyler, söz verince sözünde durmaz, husumet edince haddi aşar." (Buharî, İman,2/ 24, (I,14))

O halde bir Müslüman da, saydığımız bu dört şey bulunmamalıdır. Çünkü bu

davranışlar toplumda güveni sarsan, huzuru kaçıran kötü niteliklerdir. Şayet bunlardan biri veya ikisi varsa derhal bu kötü alışkanlıkları terketmelidir. Yalan söylemekte münafıklık alameti olduğundan bir Müslüman yalan konuşmamalı, etrafındaki insanlara doğru konuşarak güven vermelidir.

Kur'an-ı Kerim'de yalanla nifak birlikte zikredilir. Münafıklık kendini yalanla gösterir. Dillerindeki yalanın içlerindeki insaniyet özünü çürüttüğüne dikkat çekilir. Bu yönüyle yalan, şuur ve idrak melekesini körelten bir zehirdir. Münafık olan bir kimse cehennem en aşağı tabakasında azab göreceğini rabbimiz belirtmektedir. (Nisa, 4/145.)

Doğruluk kişiyi cennete ,yalancılık ise cehenneme götürür

Rasûlullah (sav) doğruluk üzerine olan kimseler için ise doğruluğun iyi bir kul olmaya, iyi kulluğun da kişiyi cennete götüreceğinden hareketle müminleri şu sözlerle doğruluğa teşvik etmiştir:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : “عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدْقًا، وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَمَا يَزَالُ

الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا.”

Abdullah (b. Mesûd) tarafından nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk (insanı) iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi devamlı doğru söyler ve doğruluktan ayrılmazsa Allah katında "doğru/siddîk" olarak tescillenir. Yalandan sakının! Çünkü yalan (insanı) kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. Kişi devamlı yalan söyler, yalan peşinde koşarsa Allah katında "yalancı/kezzâb" olarak tescillenir.” (Buhari, Edeb, 69)

Doğruluk; sözün öze uygunluğunu ifade eder. Doğruluk; kişinin karakterinin dışa vurumu, dindarlığının hayata yansımadır. Çünkü İslam dininin temeli doğruluk üzere bina edilmiştir. Kalpte doğruluk, sözde doğruluk, iş hayatında doğruluk ve ticari hayatta doğruluk Müslümanın olmazsa olmazlarındandır.

İmam Caferi Sadık şöyle buyurmaktadır: "Kişinin namaz kılıp oruç tuttuğuna aldanmayın. Çünkü namaz ve oruç onun için bir alışkanlık haline gelmiş olabilir. İnsanları doğru söylemeleri ve emaneti eda etmeleriyle tanıyın.

Çocuklarımıza asla yalan konuşmamalıyız

Allah Resulü, (sav) insanları yalandan ve ona götürebilecek her türlü davranıştan sakındırmıştır. Şaka yoluyla olsa dahi yalan söylenmesine müsaade etmemiştir. Nitekim bir defasında Resûlullah (sav), bir annenin çocuğunu çağırıp, “Gel sana bir şey vereceğim.” dediğini

işitince kadına, “Ona ne vereceksin?” diye sormuş, “Kuru hurma.” cevabını alınca da şöyle buyurmuştur: “*Dikkatli ol, ona bir şey vermemiş olsaydın, bu senin için bir yalan günahı olarak yazılacaktı.*” (Ebu Davut, 80.) buyurmuştur.

Peygamber Efendimiz bu konuda başka bir hadisinde şöyle buyurmaktadır;

“Dikkat edin! Yalancılıktan kaçının. Çünkü ister ciddi olsun, isterse şaka yollu olsun yalan söylemek Müslüman’a yakışmaz. Sakın kimse yerine getirmeyeceği bir şeyi küçük yaştaki çocuğuna (bile) vaat etmesin (bu davranış da yalancılığa girer).” (İbn Mâce, Sünnet, 7.) Özellikle çocuklarımızın yanında doğru davranışlar sergilemeliyiz, yalan konuşmamız telafisi mümkün olmayan hataları beraberinde getirecektir.

Mesela evde beraber otururken telefon geldiğinde baba, telefona bakan çocuğuna “**babam evde yok de**” gibi yalan söylemesini tenbih ederse ya da kapıdan görüşmek istemediği bir kimse olup da evde yok dedirtirse işte o zaman çocuklarımıza kötü örnek olmuş oluruz. Çocuklarımızı kendimiz yalan söylemeye alıştırmış oluruz. Çocuklarımız da yalan söylemenin normal bir şey olduğunu düşünerek yalan konuşmaya alışırlar. Bu yalana başvurmalarının altında yatan temel sebep ailelerinden almış oldukları yanlış eğitimidir. Çocuklar tertemiz birer varlıklardır. Bizler onları şekillendirmekteyiz. Bu sebeple onların yanında doğru davranışlar ve doğru sözler sergilemeliyiz.

Şaka da olsa yalan konuşmamalıyız

Peygamber Efendimiz (s.a.s) müslümanların her daim doğruluk üzere olmalarını tavsiye etmiş, Şaka dahi olsa yalan söylemekten sakındırmıştır. Bu konuda bir hadisi şerifte şöyle buyurmaktadır;

وَعَنْ أَبِي أَمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِي رِبْضِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا،

Ben haklı bile olsa münakaşayı terk eden kimseye cennetin kenarında bir köşkü garanti ediyorum.

وَبَيْتٍ فِي وَسْطِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْكُذْبَ وَإِنْ كَانَ مَازِحًا

Şakadan bile olsa yalan söylemeyi terk eden kimseye cennetin ortasında bir köşk verileceğini garanti ediyorum

وَبَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ حَسَّنَ خُلُقَهُ»

Ahlakı güzel olanı da cennetin en üstünde bir köşkü garanti ediyorum.” (Ebu Davud, Edeb, 7.) buyurarak yalnız yalandan değil, yalana götürecek her türlü davranıştan uzak durmamızı istemekte ve yalan söylemeyenlere cennetin mükafat olarak verileceğini bildirmektedir.

Müminin kalbi imanın ve doğruluğun merkezi olmalı

Bir mümin hoşlanılmayan bazı özelliklere sahip olabilir, olaylar karşısında korkak tavırlar sergileyebilir ama yalancı olması asla kabul edilemez. Çünkü müminin kalbi, imanın ve doğruluğun merkezi olmalıdır. Nasıl ki küfrün yuvalandığı bir kalpte iman, hıyanetin kök saldığı bir kalpte emanet bulunmazsa, yalanın kararttığı bir kalpte de doğruluk barınamaz.

Zira Hz. Peygamber efendimiz bu konuda şöyle buyurmuştur;

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:

“لَا يَجْتَمِعُ الْإِيمَانُ وَالْكَفْرُ فِي قَلْبِ امْرِئٍ، وَلَا يَجْتَمِعُ الصِّدْقُ وَالْكَذِبُ جَمِيعًا، وَلَا تَجْتَمِعُ الْخِيَانَةُ وَالْأَمَانَةُ جَمِيعًا.”

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Bir kişinin kalbinde aynı anda iman ile küfür, doğruluk ile yalancılık, hıyanet ile emanet bir arada bulunmaz. (İbn Hanbel, II, 349) buyurmuştur.

Yalan konuşmak büyük günahlardandır

Yüce Rabbimiz yalan konuşmayı, putlarla birlikte zikrederek yalan konuşmanın ne denli büyük bir günah olduğuna dikkat çekmiştir. Ayeti kerimede;

فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ

“Artık putlara tapma pisliğinden kaçının, yalan sözden kaçının”. (Hac,22/30) buyurmaktadır.

Sevgili Peygamberimiz de büyük günahların en ağırını sayarken Kur'an'ın putlarla birlikte zikrederek menettiği yalan söylemeyi, Allah'a şirk koşturarak, yalan söylemeyi yasaklamıştır;

عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « أَلَا أُنبِئُكُمْ بِأكْبَرِ الْكَبَائِرِ ». قُلْنَا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ « الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ » . وَكَانَ مُتَكِنًا فَجَلَسَ فَقَالَ « أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ ، أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ » . فَمَا زَالَ يَقُولُهَا حَتَّى قُلْتُ لَا يَسْكُتُ .

“Büyük günahların en büyüğünü size haber vereyim mi?” bu sözünü üç defa tekrar etti. Dinleyenler: ‘Evet, bildir, ey Allah'ın Rasûlü’, demeleri üzerine, Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

“Allah'a ortak koşturmak, anne ve babaya karşı gelmek’, buyurdu. Sonra da yatmakta olduğu yerden doğrulup oturdu ve: ‘İyi dinleyin, bir de yalan söylemek ve yalan yere şahitlik yapmak’ . Bu sözü durmadan tekrar ediyordu. Orada bulunanlar: -‘Keşke sükut buyursalar’, dediler” (buhari Edeb,6)

Günümüzde toplum hayatına baktığımızda yalan konuşmak, insanlar arasında sıradan normal bir şeymiş gibi, çok rahat bir şekilde yapılmaktadır. Hâlbuki Allah’a iman eden bir Müslüman, İman’ının gereği olarak günlük hayatında asla yalan konuşmamalıdır. Şayet yalan konuşuyorsa bu durum İman’ının zayıflığından meydana geldiğini unutmamalıdır.

İmam Malik'e ulaştığına göre, İbnu Mes'ud (r.a.) şöyle demiştir: "Kul yalan söylemeye ve yalan söyleme niyetini taşımaya devam edince bir an gelir ki, kalbinde önce siyah bir nokta belirir. Sonra bu nokta büyür ve kalbinin tamamı siyah olur. Sonunda Allah nezdinde "yalancılar" arasına kaydedilir. (Muvatta, Kelam 18, (2, 990)

Ticari hayatta yalana başvurmamalıyız

Müslüman’ın en temel vasıflarından biri olan doğruluk, alışveriş, ticaret gibi durumlarda daha fazla önem kazanmaktadır. Dürüst davranmak ve doğruyu söylemek ticaret hayatının da en önemli ilkesidir. Bu yüzden Hz. Peygamber, müminlerin ticaret yaparken yalandan sakınmalarını şöyle öğütlemiştir: *“Eğer bir satıcı, doğru söyler ve gerekli açıklamalarda bulunursa, alışverişi bereketlendirilir. Eğer yalan söyler ve kusurları gizlerse, alışverişinin bereketi yok olur.”* (Nesai, Büyü, 4)

Bu hadisten anlıyoruz ki, çok kazanmak kişinin malına bereket kazandırmaz. Önemli olan kimseye haksızlık yapmadan alınının teriyle yalan konuşmadan, aldatmadan kazanmaktır.

Efendimiz (sav) bir gün Müslümanları ticaret yaparken görünce, *“Ey tacirler!”* diye seslenmiş, oradakiler kendisine dikkat kesilince de *”Allah’tan korkmayan ve doğruluktan ayrılan tacirlerin kıyamet gününde haddi aşan günahkârlar olarak diriltileceğini bildirmiştir.* (Tirmizi, Büyü,4)

Etrafımızda bulunan sanatkârlara, firmalara ve esnaflara baktığımızda dürüst olup yalan söylemeyen, hile ve aldatma yapmayanların çok kazandıklarını, ancak yalan, dolan, hile ve aldatma ile iş yapanların ise iş bulmakta zorlandıklarını, ürettiği malı satamadıklarını ve kazanamadıklarını görmekteyiz. İnsanları aldatıp haksız kazanç sağlayan kişi haram yediği gibi, ahirette de hak sahipleri kendisinden haklarını alacaklardır.

Geçici dünya menfeati için yalan yere yemin etmemeliyiz

Resûlullah (sav), müminleri alışveriş esnasında yalan yere yemin etmekten de özellikle sakındırmıştır;

نَ أَبِی ذَرٍّ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ « ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ . « وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ الْمُسْبِلُ وَالْمَنَّانُ وَالْمُنْفِقُ سَلَعَتْهُ بِالْحَلْفِ الْكَاذِبِ .

Ebu zer (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur; kıyamet gününde Allah (c.c.) üç kişiyle konuşmayacak, onlara rahmet nazarıyla bakmayacak, onların günahını affetmede kendilerine yardımcı olmayacaktır. Onlar için elem verici bir azap vardır. Bunlar, kibir ve gururundan dolayı elbisesini yerde sürükleyenler, yaptıkları iyiliği başa kakanlar ve yalan yere yeminlerle malını satmaya çalışan kimselerdir. (Müslim, iman, 171) buyurmuştur.

Dünya malı dünyada kalır, bize ahirette faydası olmayacaktır. Bizler ebedi olan ahiret hayatımızı kazanmak için her daim dürüst olmalı, asla yalan yere yemin etmemeliyiz.

Yalan insan vicdanını tahrip eden, kendisine ve topluma saygısını yok eden, toplumun huzurunu bozan çirkin bir davranıştır. Yalan söylenilen bir toplumda güven, itimat, huzur ve mutluluktan bahsedemeyiz.

Mü'min yalancı olamaz

Peygamber efendimiz bir Mümin'in yalancı olamayacağını bildirmektedir;

عن صفوان بن سليم رضي الله عنه قال قلنا يا رسول الله: أَيْكُونُ الْمُؤْمِنُ جَبَانًا. قَالَ: نَعَمْ. قُلْنَا: أَيْكُونُ بَخِيًّا؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْنَا: أَيْكُونُ كَذَّابًا؟ قَالَ: نَعَمْ.

Safvan İbnu Süleym (r.a) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resulü! dedik, mü'min korkak olur mu?" "Evet!" buyurdular. "Peki ci cimri olur mu?" dedik, yine:

"Evet!" buyurdular. Biz yine:

"Peki yalancı olur mu?" diye sorduk. Bu sefer: "Hayır! buyurdular." (Muvatta, Kelam, 19.)

Allah Resûlü (sav), yalan söylemeyi yasakladığı gibi, yalan söyleyenlerin acı akibetlerini de bildirmektedir. O, cehennemlikler arasında yalancıları da sayarak: "Yalandan sakının, çünkü yalanla günah yan yanadır ve ikisi de insanı cehenneme götürür" (Müsned, I, 3, 5, 7, 8; Müslim, "Birr", 103-105;) buyurmuştur. Ayrıca;

عن أبي برزة قال : سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : ألا إن الكذب يسود الوجه والنميمة من عذاب القبر

Ebi berze (r.a.) Rasulüllah'tan şöyle işittiğini söyler; yalancıların söyledikleri yalanları sebebiyle kıyamet günü yüzleri kapkara olacaktır. (İbn Hibban, sahih,44)

Yine sevgili Peygamberiz, yalancıların cehennemde ağır işkencelerle cezalandırıldığını rüyasında görmüş ve söz konusu rüyasını ashâbına anlatarak onları bu gibi davranışlardan sakındırmıştır. (Buhari, cenaiz,93)

Mü'min doğru sözlü olandır

Bir çok kimse zanneder ki yalan konuştuğumda işim düzelir, karşı tarafı ikna ederim ve yaptığım yalan , dolan bana kar kalır. Halbuki yüce Rabbimiz doğru, dürüst olan kullarının işlerini yoluna koyduğunu bize bildirmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

"Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin ki, Allah sizin işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse, muhakkak

büyük bir başarıya ulaşmıştır" (Ahzab 70-71) buyurulmaktadır.

Bu ayet-i kerîme, açık bir şekilde Müslümana, doğru sözlü, özü sözü bir olmasını emretmektedir.. Rabbimiz doğru söyleyin ki, Allah sizin işlerinizi düzeltsin, yoluna koysun buyurmaktadır. İmanı kuvvetli olan bir mümin yalan konuşmaz, konuştuğu yalanların hesabını ahirette vereceğini bilir.

Kişinin bazı durumlarda doğruyu söylemesi çeşitli sorunlarla karşılaşmasına neden olabilir. Böyle zamanlarda doğruyu söylemek zor olmakla birlikte, nihayetinde yalana başvurmadan dürüst davranan kişi kazançlı çıkar. Mesela, Tebük Seferine hiçbir mazereti olmaksızın katılmayan, fakat münafıkların yaptığı gibi Resûlullah'a (s.a.s) çeşitli yalan söyleyip bahane uydurmayan Kâ'b b. Mâlik, Mürâre b. Rabîa ve Hilâl b. Ümeyye adındaki üç seçkin sahâbî dürüstlükleri ve pişkanlıklarının karşılığında haklarında Ayet inerek affa mazhar olmuşlardır. (Müslim, Tevbe, 53.)

Nitekim kültürümüzde doğruluk çok değer görmüş, kelam-ı kibar veya atasözlerinde yer almıştır. “Doğrunun yardımcısı Allah’tır. Doğru duvar yıkılmaz. Müstakim ol, Hz. Allah utandırmaz seni.”

Maalesef kültürümüzde insanları yalana sevk etmek için uydurulmuş yanlış bir söz dolaşmaktadır. Bu söz “Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.” sözüdür.

Hâlbuki Peygamber efendimiz Mümin’in asla yalan konuşmaması gerektiğine vurgu yapmıştır.

قال أبو الدرداء : يا رسول الله هل يكذب المؤمن ؟ قال : لا يؤمن بالله ولا باليوم الآخر من إذا حدث كذب

Ebu derda (r.a.) Peygamber efendimize; “Mümin yalan söyler mi?” sorusuna ise şu cevabı vermiştir: “Konuştuğu zaman yalan söyleyen kimse, Allah'a ve âhîret gününe (tam mânâsıyla) inanmamıştır.” (Müttakî el-Hindî, Kenzü'l-ummâl, III, 874.)

Müslüman bilir ki dürüstlük ve doğru sözlü olmak, imani bir meseledir, ona yakışan her türlü yalan ve aldatmadan uzak durmaktır. Bir toplumda yalan, aldatma, hile ve sahtekarlık gibi davranışlar çoğaldığında, o toplumun huzuru olmaz, insanlar birbirine güvenemez.

Doğru söylemenin mükafatı

Yüce Rabbimiz dünyada doğru söyleyenlerin Ahiretteki mükafatlarının cennet olduğunu bize bildirmektedir.

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمٌ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Allah (kıyamet günü) şöyle buyuracak; ‘Bugün, (dünya hayatında iken) doğru

söyleyenlere doğruluklarının yarar sağlayacağı gündür'. Onlara içinden ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte büyük kurtuluş ve kazanç budur.” (Maide – 119. AYET)

Peygamber Efendimizde; عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَضْمَنْ لَكُمْ الْجَنَّةَ اصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَأَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ وَأَدُّوا إِذَا أُتِمْتُمْ وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ

“Bana kendi adınıza altı şeyin güvencesini verin, ben de size cennetin güvencesini vereyim: Konuştuğunuzda doğru söyleyin, söz verdiğinizde sözünüzü tutun, size (bir şey) emanet edildiğinde ona riayet edin, iffetinizi koruyun, gözlerinizi (bakılması yasak olandan) sakının ve ellerinizi (haramdan) çekin.” (İbn Hanbel, V, 323)

Üç durumda yalan konuşmaya izin verilmiştir

İslâm dini, söz ve davranışlarda doğruluğu esas almakla birlikte, zarurî birtakım durumlarda yalan söylenmesine izin vermiştir. İnsanların arasını düzeltmek gibi, İslam'ın öngördüğü hayırlı bir amaca sadece yalanla ulaşılabilecekse bu gibi durumlarda yalan caiz sayılmaktadır.

Allah Resûlü (s.a.v.) yalnızca üç durumda yalana izin vermiş, bunlar; kişinin yuvasının huzurunu düşünerek eşini memnun etmesi için, kûs olan insanları barıştırmak için ve savaşta ordu menfaati için yalan söylenebileceğini haber vermiştir. (Tirmizi, Birr,58) Bu üç durum haricinde Müslüman bir kimsenin kesinlikle yalan söylemekten kaçınması gerekir.

Müslüman özü sözü, içi dışı bir olandır

Bir Müslümanın kalbi ve dili uyum içerisinde olmalı, kalbi başka dili başka olmamalıdır. Bu iki organ istikamet üzere olmadan iman da istikamet üzere olamayacağını Peygamber efendimiz hadislerinde bizlere bildirmektedir.

لَا يَسْتَقِيمُ إِيْمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ وَلَا يَسْتَقِيمُ قَلْبُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانُهُ

"Kişinin, kalbi doğru olmadıkça imanı doğru olmaz. Dili doğruları söylemedikçe Kalbi doğru olmaz. (Ahmed b. Hanbel, Müsned III, 198.) buyurmuştur.

Ahlaki nitelikleri ve huyları düzgün olmayan kişinin manevi dünyasında gelişmesi, davranışlarının güzelleşmesi mümkün değildir. Mü'min, kin, nefret, düşmanlık, haset, iftira, yalan yere şahitlik, yalan konuşmak vb. islam ahlakı ile bağdaşmayan davranışlardan sakınmalıdır. Kişinin imanının kuvvetli olup olmaması günlük hayatında yaptığı davranışlardan belli olur.

Bir toplumun huzuru için, gelen bilginin kaynağının doğru olup olmadığını araştırmak gerekir.

Haberin doğruluğunu araştırmak gerekir

İnsanın söz ve davranışlarında doğruluğu esas alıp yalandan kaçınması hem dinî/ahlâkî hem de dünyevî açıdan gereklidir. Fert ve toplumun sağlıklı bir hayata sahip olması için insani ilişkiler dürüstlük üzere bina edilmelidir. Zira bir toplumda yalan, dedikoduya, dedikodu da insanların birbirine karşı nefret beslemesine, nihayetinde düşmanlığa yol açar. Müslüman duyduğu her söze ve habere inanmamalıdır. Kendisine ulaştırılan bilginin doğruluğunu araştırması gerekir. Aksi takdirde kesin bilgi sahibi olmadan kendisine iletilen habere inanarak hareket ederse sonrasında büyük bir pişmanlık duyabilir, birilerine düşman olabilir.

Bu konuda Yüce Rabbimiz hucurat süresinde şöyle buyurmaktadır;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحَبُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz. (hucurat,6)

FASIK: Haktan sapan, Allahın emirlerine itaatten ayrılan asi müslüman veya kafir, Yalan söylemekten, ortalığı karıştırmaktan sakınmayan kimseye denir. (Ragıb, a.g.e., s.572.)

Fasık kimseler, kendilerini iyi bir kimse gibi gösterip, yalan haberlerle insanlar arasına fitne sokmaya çalışırlar.

Yüce Allah, yalan söylemesi muhtemel olduğu için, fasığın getirdiği haberin araştırılmasını emretmiştir. Çünkü yalan, etrafa fitne salar. Fitne ise (adam) öldürmekten daha büyük (bir günah)tır. (Bakara, 2/217.) Her duyulan söz doğru olmayabilir ancak insanlar ister istemez gelen bilginin etkisi altında kalarak kafaları karışabiliyor. Bu sebeple düşmanlık meydana gelebiliyor, bundan dolayı inananlar, fasığın getirdiği haberlere karşı uyanık olmalı, duyduğu her haberi kesinmiş gibi kabul etmemeli, onları araştırmalıdır.

İletişimin en yaygın olduğu bir asırda yaşıyoruz. Haber yapmanın, hele hele yalan yere haber yapmanın çok kolay olduğu ve okuyanları yanlış yöne sürüklediği bir zaman dilimi içerisindeyiz. Bundan dolayı duyduğumuz her habere inanmamalı, bizi ilgilendiren haberleri araştırmalıyız.

Ayetin nüzul sebebi olarak tefsircilerin çoğu, Velid b. Ukbe hakkında ittifak etmişlerdir. Peygamber (s.a.v.), Velid b. Ukbe'yi Beni Mustalik kabilesine zekat toplamak için göndermişti. Velid, onların bir yerde toplanmış olduklarını görünce, irtidat ettiklerini ve kendisini öldürmek için bir araya geldiklerini zannetti. Halbuki onlar, Velid'i karşılamak için toplanmışlardı. Bu durumdan dolayı heyecanlandı, korktu, yanlarına varmadan Hz. Peygamber'e döndü ve olup bitenleri kendisine haber verdi. Peygamber Efendimiz de bu haberi araştırması için Halid b. Velid'i Beni Mustalik kabilesine gönderdi ve acele etmemesini de kendisine tembihledi. Halid (r.a.) beraberindeki heyetle geceleyin o kabileye ulaştı. Durumlarını araştırdı. Velid'in anlattığı gibi olmadığını gördü. Vakit geçmeden Hz. Peygamber (s.a.v.) döndü ve durumu kendisine bildirdi. (Tirmizi, Birr, 66.)

Şayet Peygamber Efendimiz araştırmadan, kendisine gelen habere inanarak hareket

etseydi o topluma savaş açardı. Böylece bir çok insan suçsuzca ölebilirdi. Ancak haberin doğru olup olmadığını araştırdığından dolayı böyle bir yanlışa düşölmedi. Bizlerde emin olmadığımız bir haberi başkalarına doğruymuş gibi aktarmamalıyız. Duyduğumuz her habere doğruymuş gibi hareket etmemeliyiz.

SONUÇ;

Doğruluk, sağlam bir inancın en önemli yansıması, dünya ve ahiret için vazgeçilmez bir ilkedir. Niyeti ve inancı bozuk insanın sözleri ve işleri de bozuk olur. Bu sebeple insan önce doğru bir inanca sahip olmalı, sonra bu inancını söz ve davranışlarına yansıtmalıdır.

Mü'min inancında, ibadetlerinde, niyetlerinde, sözlerinde, dostluk ve arkadaşlık ilişkilerinde, sosyal hayatında, dürüstlüğü ilke edinip hayatına tatbik etmeli ve etrafındaki insanlara iyi bir örnek olmalıdır

Bu özellikleri bünyesinde barındıran bir Müslüman dünyada ve âhirette razı olunan bir kul hâline gelecek ve ebedî mutluluğu yakalayacaktır. Bununla birlikte, nasıl yalan bütün kötölüklerin temeliyse, doğruluk ve dürüstlük de insan vicdanını huzura kavuşturan, ruh dünyasını aydınlatan ve geliştiren her türlü iyilik ve güzelliklerin temelidir. Doğruluk muhafaza edildiğı müddetçe insan Allah'ın rızasına, mükâfat olarak cennete kavuşur.

Yalan, ise insanları birbirine düşüren, toplumda güven duygusunu zedeleyen, dostlukları yıkan, düşmanlık tohumları eken çirkin bir davranıştır. Yalan söyleyen kimsenin yalanı er geç ortaya çıkacağından, yalancılar, kendilerine güvenilemeyen, saygı duyulmayan ve sevilmeyen insanlar durumuna düşerler. Kısaca yalan, insanı dünyada da ahirette de felâkete sürükler.

Bizler duyduğumuz her haberi araştırmadan doğruymuş gibi hareket etmemeli, başkalarına da emin olmadığımız bir bilgiyi aktarmamalıyız.

Rabbim bizleri her daim doğru konuşan, özü sözü, içi dışı bir olan kullarından eylesin. Yalan konuşmaktan, insanlar arasına fitne fesat sokmaktan bizleri muhafaza eylesin.

Veysel BAY

Erenler Vaizi